

Miroslav Pelikan

GOLDONI

GOLDONI

Antikvar Josip Goldoni, čovjek srednjih godina, sasvim neupadljive vanjštine, tihog glasa i danas je otvorio svoj antikvarijat u Zelenoj ulici i danas kao i uvijek očekujući odlučnog kupca ili pravog prodavatelja s raritetom.

Pomno je već pola sata brisao nevidljive taloge prašine sa stola i gusto poredanih skulptura, kompleta kristala i porculana, posebno oprezno uklanjajući moguće vidljive trunke nečistoće s nekoliko velikih ulja starijih autora. Osobno, njemu su ove slike najviše i dopadale, stoga nije posebno navaljivao na povremene interesente. Nekako su se najbolje, najprikladnije uklopile u ovaj pomalo mračni prostor u prizemlju.

Goldoni je prije mnogo godina svršio studij povijesti umjetnosti no nije uspio naći baš nikakav posao u struci jer uvijek je bilo u redu ispred njega sposobnijih ili s već uglednim prezimenom.

Slučajno se odlučio na otvorenje antikvarijata i nekako, evo već dvadesetak godina od tih skromnih prihoda životario, mučno stječući komadiće ugleda u

svijetu u kojem su ovdje vladali Careki, Krausi i slični antikvari sa snažnom obiteljskom tradicijom. Unatoč svemu, Goldoni je oko svoga antikvarijata okupio niz zainteresiranih, koji su uglavnom povremeno navraćali, odnoseći većinom zamotane u bijeli papir male skulpture.

Ponekad bi Goldoniju bilo ponuđeno i nešto vrjednijih komada, no on se rijetko odlučivao za kupovinu tih rariteta iz dva razloga, najprije nije imao dovoljno novca i drugo, bio je silno oprezan čovjek, on naime, nije vjerovao da se baš njemu može dogoditi da mu netko ponudi nešto ekstremno vrijedno pa i uz prihvatljivu cijenu. On, Goldoni, više je vjerovao u stanovitu mogućnost sudbonosnog susreta kada će se suočiti s komadom prošlosti za koji ponuditelj neće znati što je a on će prepoznati pravu stvar i mudro šutjeti.

Na žalost, takvi nisu dolazili. Oni su zaobilazili njegov antikvarijat i odlazili drugim, većim igračima.

Pa neka im, lamentirao je Goldoni i dalje nježno brišući neprisutne taloge prašine, ogledajući se zatim po prostoriji, nastojeći uočiti barem neprirodni položaj pojedine figure ili pomaknutu sliku na zidu. Sjetio se, on bi rekao, bez povoda, ručka što ga priprema supruga Silvija u nedalekoj Dugoj ulici broj dvanaest, na prvom katu u skromnom stanu. -Što će danas Silvija pripremiti?, misli Goldoni, znajući kako ga supruga barem hranom želi

odobrovoljiti jer je već dugo zatočenik mračnog raspoloženja. Usprkos svih uložениh napora i opreznih ulaganja, prihodi antikvarijata bili su sve manji. Goldoni doista nije znao što učiniti i kako zaustaviti već vrlo vidljivu propast.

Iznenada, zriinn, zvono na ulazu.

U antikvarijat je ušao mlađi čovjek noseći omot u ruci.

-Dobar dan.

-Dobar dan gospodine, razvedri se Goldoni.

-Imam nešto što bi vas možda zanimalo. Ne tražim puno. Evo, molim pogledajte.

Mladić skine papir i stavi predmet na stol.

Mala brončana figura žene koja širi ruke, tijelo u grču.

Goldoni je odmah prepoznao karakterističnu gestu, davno umrlog i ne suviše priznatog kipara Mehnika.

-Zgodna skulptura, nekako pomalo prijeteća, prozbori Goldoni.

-Da, gospodine, lijepi rad. U obitelji je tko zna od kada, ali evo, vremena su takva, nudim je.

-Koliko tražite?, radoznalo će Goldoni.

-Ne znam, recimo četiri tisuće, izusti brzo mladić.

-Hm, počese se po bradi Goldoni, hm.

Možda bi je mogao preprodati dalje barem za šest tisuća a ako bude sreće i za osam, grozničava zbraja i oduzima antikvar.

-Ne mogu je dati jeftinije gospodine, rezolutan je mladić.

-Dobro, dobro, u redu, pristaje Goldoni, evo novca, recite mi samo vaše vrijedno ime.

-Mehnik, Mehnik Igor.

-Mehnik?, upitno će Goldoni.

-Da, autor je moj djed Karlo Mehnik.

-Svakako, evo pišem. Izvolite potvrdu i novac.

Mladić je otišao a Goldoni je kao vrač oko vatre kružio oko stola razgledavajući ženu u grču.

Nije loše, nije loše Goldoni, dobro si uložio, dobar si ti Goldoni, mrmlja za sebe usrećeni antikvar.

Pažljivo je očistio figuru, odižući je prema svjetlu.

Doista lijepi komad, zadovoljno brunda Goldoni i već pomalo troši novce koje će zaraditi na ovoj bronci.

Pronašao je najbolje mjesto za izlaganje tako zgodne i privlačne umjetnine.

Sjetio se Goldoni i niza sličnih skulptura koje je Mehnik u davnim danima izveo u Beču, u unajmljenom atelijeru, prije neslavnog povratka u domovinu.

Rijetko se Mehnikov opus viđao u kasnijim vremenima, naime, poznato je bilo kako je kipar radio malo i teško i većinu je prodao raznim kupcima, bez prave izložbe, bez realnog vrednovanja opusa.

Nitko više toga tmurnog prijedpodneva nije ušao u Goldonijev antikvarijat, a on je cijelo vrijeme s nekim neobičnim ponosom promatrao iz svih kutova

i sa svih strana figuru žene u grču, kako se posebno ističe u svojoj smrtnoj boli.

Goldoni je gotovo bio siguran kako će na ovoj bronci lijepo zaraditi i napokon uspostaviti red na svom, nikada tanjem bankovnom računu. Dobro je što se odlučio na investiciju. Mora se ponekad riskirati, bez toga nema ni slasti zarade.

Sutra bi je već mogao ponuditi Careku. ne, neće oholom Careku, on mu ne bi dao ni uložene četiri tisuće. Možda Krausu, hm, i on je lisica, ne, niti njemu neće. neka bude ovako izložena jedno vrijeme, kada je posjetitelji i opaze, dobar će se glas proširiti i tek će je onda ponuditi onome tko ponudi najviše.

U redu, pogleda na sat, vrijeme je za ručak.

Dok se polako uspinjao Dugom ulicom, Goldoni je osjećao kako mu srce treperi. Imati će za ručkom što ispričati dragoj Silviji. No, za ručkom, Goldoni nije rekao ni riječ o bronci. Uglavnom su šutjeli. Goldoni je tek nekoliko puta na kratko promotrio lice svoje supruge koja je uzimalo sporo male komadiće mesa. Šutjeti će još malo, sve dok broncu ne proda povoljno a onda će joj uz cvijeće pokazati novo stanje bankovnog računa.

Antikvar je brzo objavovao i požurio natrag , uz Silvijino čuđenje.

-Moram nešto hitno obaviti, pravdao se Josip Goldoni, žurim, oprostite, vidimo se.

Cijelo je poslijepodne Goldoni šetkao oko izložene bronce sve zadovoljniji jutrošnjim poslom. To popodne, u antikvarijat je ušlo nekoliko interesenata i za divno čudo, svatko od njih ponio je sa sobom omot sa simpatičnom sitnicom, kojih je antikvarijat bio prepun.

Na večer, u blagajni je Goldoni mogao izbrojati blizu četiri stotine.

Nije loše, nije loše, pjevušio je Goldoni premećući novčanice iz ruke u ruku.

Za večerom, uz tek nekoliko kurtoaznih rečenica, Goldoni nije spomenuo broncu. Pročitao je nekoliko stranica novoga romana Janka Lemskog i nije bio oduševljen. Ponavlja se, stalno se ponavlja.

San mu te noći nikako nije dolazio, otvorenih očiju promatrao je tavanicu na kojoj su promicale sjene. Silvija je spavala, sanjajući vjerojatno nešto lijepo kada tako mirno spava, pomislio je Goldoni, pomalo ljutit na nesanicu.

Jutro ga je zateklo bez trunke sna, no nije se osjećao umornim, naprotiv, čilo je ustao iz kreveta i skuhaio kavu iako je po nekom davno ustaljenom običaju to uvijek činila Silvija.

Jedva je čekao da se susretne s dragim prostorom antikvarijata i svim njegovim žiteljima.

Iznova je brisao nevidljivu nečistoću, stalno se zagledajući prema brončanoj figuri žene, doista se snažno isticala.

Toga, kišnog i ružnog dana, posjetio ga je osobno antikvar Carek i otkupio dvije stare karte Istočnog svijeta, a koje su tko zna već koliko dugo ležale u ladici i platio za njih, lijepih tri stotine.

Možda sam mogao izvući i više, bunilo se nešto u Goldoniju, valjalo je probati, svakako je trebao pokušati.

U takvom ga je razmišljanju trgnuo zvuk telefona. Gospodin Mayer, dogradonačelnik, došao bi u dvanaest i trideset, ispričava se jer zna da je vrijeme ručka no ne može u drugo vrijeme.

-Nema problema, samo izvolite, odgovara znojni Goldoni i te kako znajući kako Mayer nikada prije nije posjetio njegov antikvarijat, nema problema, čekam vas, nastavlja u jednom dahu antikvar.

Kratko je obavijestio Silviju da će zakasniti na objed ili možda dođe tek na večeru, ispričavajući joj se još jednom.

Mayer se zadržao tek par trenutaka. Molio je za savjet, radi se o daru supruzi, ne , ništa osobito, tek bi jednu lijepu sitnicu.

Goldoni se nije mnogo dvoumio i Mayer se brzo odlučio za ponuđeno, malo, delikatno ulje s motivom djevojčice u vrtu, slikara Leona Borskoga. Čitavu tisuću je, gotovo ne vjerujući svojim očima, Goldoni pospremio u blagajnu, jednako se čudeći oduševljenju dogradonačelnika Mayera.

Pa što je ovo?, znojio se od slatke muke Goldoni, što se ovo događa? Ovoliko nije zaradio. ne zna ni sam, nikada, sigurno nikada, u tako kratkom vremenu. Ostao je u antikvarijatu do večeri, da bi se ponosno uspeo Dugom ulicom do svoga stana.

Ni ovom prigodom ništa nije rekao šutljivoj Silviji o za njega i nju nevjerojatnim događajima u ovih nekoliko proteklih dana u antikvarijatu.

Ona ga je samo upitala.

-Tko je bio?

Goldoni je samo odmahnuo rukom, tek je rekao.

-Zapravo nitko.

-Da, odgovorila je Silvija gledajući i dalje u svoj tanjur,

Pokušao je nastaviti čitati onaj dosadni roman, no ubrzo je odustao, uznemiren razmišljanjima o znatnom dohotku koji se slio u blagajnu antikvarijata.

Ali već sutra, pa ni prekosutra, nitko nije ušao u antikvarijat.

Silvija je opazila kako se njegovo loše raspoloženje ni malo nije popravilo, no ništa ga više nije upitala. Odavno se navikla na raznolike valove Josipa Goldonija. Znala je dobro, kako dođu tako i odu, valja biti samo strpljiv a ona ima strpljenja na pretek.

Tek dan iza dvodnevnne suše, u antikvarijat, negdje oko deset ujutro je ušao Kraus, jedan iz plejade

velikih gradskih antikvara, individua premazana svim mastima, nemilosrdni gulitelj gole kože, lihvar. Krausa su zanimala dva kristalna servisa, jedan njemački, drugi češki. Ima kupca koji nemaju puno vremena.

-Jesu li servisi čitavi? Mislim, je li sve na broju?

-U cijelosti gospodine Kraus, u cijelosti.

Čitav sat vremena obojica su pakirali nježni kristal.

-Evo, izvolite gospodine Goldoni, ovo je moja ponuda i pokazao mu tisuću i petsto.

-Hm?odgovorio je Goldoni, hm?

-Dobro, brzo će Kraus, dvije tisuće, u redu?

-U redu, suglasi se Goldoni i spremi novac u već nabujalu blagajnu.

Ljubazno se pozdravi s Krausom i zaustavi se ispred brončane ženske figure.

-Je li sve ovo tvoja zasluga?, smije se Goldoni i gladi hladnu broncu.

U narednim tjednima, recimo svaki drugi ili treći dan, Goldoni je hranio svoju žderačicu novca, željeznu blagajnu, koja je bila sve teža, napunjena utrscima kupaca koji su rado odnosili ili slike ili skulpture ili čak i pojedine rasparene komada stilskog namještaja. Brončana figura i dalje je stajala na povišenom bijelom postamentu, kao da nadgleda uspješnu trgovinu Josipa Goldonija.

Naravno, glas, vijesti o renesansi antikvarijata Goldoni brzo su se i daleko širili.

Goldoni je morao zamoliti Silviju da mu dođe pomagati u antikvarijatu a ona se drage volje odazvala, žudeći za bilo kakvom promjenom u svom nečujnom životu.

Silvija se dobro snašla i bilo ju je lijepo vidjeti kako vješto i elegantno promiče u polumraku antikvarijata. Goldoni se u ovim danima uglavnom koncentrirao na otkup, dajući svima na znanje kako je njegov antikvarijat jedan od najboljih u gradu, ako ne i prvi, stoga je visina otkupa nešto niža zbog siline ponude.

Ponekad je morao zbog veličine ponuđenoga napustiti antikvarijat i pogledati kod ponuđača ono što bi ga možda moglo zanimati.

Baš je dan bio lijep, Goldoni je cijelo poslijepodne pozorno pregledavao podrum i tavan obitelji Rohay i pronašao par zanimljivih sitnica, platio ih i zamolio neka mu ih donesu sutradan.

Već dugo nije razgovarao, ni minute sa Silvijom koja praktično nije izlazila iz antikvarijata a njega je plašio taj glasni muk.

Danas će je pozvati na ručak u restoran Sole, zaslužili su oboje.

Njihova, Zelena ulica, vidjela se nedaleko. Tada je i opazio dim kako se uzdiže i to baš negdje iz Zelene ulice. požurio je a zatim gonjen zlim slutnjama i potrčao.

Posve znojan i zadihan, dotrčao je do gomile koja je stajala ispred antikvarijata, vidio je uspaničen policijska i vatrogasna kola.

Utrčao je u pocrnjelu unutrašnjost i ugledao nekoliko vatrogasaca.

-Gotovo je, ugasili smo požar gospodine.

-A, a gdje je Silvija?

-Oprostite gospodine Goldoni, umiješa se u razgovor čovjek sa strane, Gradska policija, Kramer.

-Što se dogodilo, teško govori antikvar u silnome strahu.

-Pokušaj pljačke. Vaša se supruga oduprla, pljačkaš je pobjegao, no ne brinite, uhvatit ćemo ga.

-Što je s mojom suprugom?

-Evo je, tu je, dobro je, samo se uplašila.

Goldoni hitno krene prema pokazanom uglu i ugleda Silviju kako kleči na podu a liječnik je umiruje.

Silvija ugleda Goldonija i podiže u grču svoje ruke prema njemu i u trenu pred njegovim se očima ukaže mala brončana figura žene.

Prigrli ženu, pogladi je po kosi.

Na kraju toga tužnoga dana ipak je odveo Silviju u bolnicu na preventivni pregled.

Već sutradan Goldoni je pripadao samo antikvarijatu.

Kramer je i dalje istraživao i samo mu rekao jednom prigodom.

-Znate gospodine Goldoni, pokušaj pljačke je jedno a požar drugo. Naime, po svemu pljačkaš je ušao nakon izbijanja požara.

-Kako to?

-Istražiti ćemo sve. Naravno, morali bi ispitati iz početka barem kao svjedoka vašu suprugu.

-Hm, ne znam, što ona s time?

-To ćemo tek vidjeti, uzvрати mu Kramer.

Goldoni isprati policajca, vrati se i zastane ispred gotovo posve čisto bijelog postamenta i skine brončanu figuru žene.

-Tko ponudi bilo što ide k njemu, te spusti broncu u prvu nađenu plastičnu vrećicu.

-Vrijeme je za tvoj odlazak, brončana, promrsi Goldoni.

II

Požar nije pričinio veću štetu antikvarijatu, uostalom bilo i vrijeme za preuređenje. Goldoni je potrošio, unatoč oprezu i više nego što je planirao, no obnovljeni prostor antikvarijata zasjao je u punom sjaju. Antikvar je bio zadovoljan.

Jučer je prodao onu brončanu figuru, kome drugom nego Careku, koji mu je istina platio mizerno no Goldoni je bio sretan što se riješio žene u grču. Goldoni je bio posve siguran kako je sve zlo ali i sve dobro u posljednje vrijeme poteklo od to malo bronce. Uvidio je to i riješio se umjetnine.

Nakon obnove antikvarijata, Silvija je i dalje na njegovu molbu i želju nastavila mu pomagati jer sve je bilo više zainteresiranih ali i starih, odanih kupaca koji su rado navraćali kod Goldonija.

A on, Goldoni, napokon se uvrstio među vodeće antikvare grada, pa i Carek i Kraus su smatrali, u rijetkim trenucima iskrenosti, kako im je Josip Goldoni stao uz bok.

No, cijelo vrijeme Goldonija je proganjalo policijsko izvješće o požaru. Očito je bilo da je Silvija izazvala požar, naravno, rekao je Kramer, sigurno slučajno, svakome se takvo što desi.

Onaj je pljačkaš ulovljen i kažnjen je. On Goldonija nije zanimao.

Goldoni je uhvatio sam sebe kako pozorno prati svaki Silvijin korak i odjednom se dosjetio.

Dragi Bože, što je ona po cijele dane radila kod kuće?, mislio je uznemiren svakim danom sve razornije Josip Goldoni.

Doista, nikada nisu ni pričali o tome, on bi samo uglavnom točno dolazio na objed, ne primjećujući ništa što bi ga možda tada ili nekada opomenulo, doista ništa.

Silvija je bila iznimno ljupka razgovarajući s mnogima koji su navraćali u antikvarijat i tek tada je Goldoni opazio kako je njegova supruga i dalje vrlo lijepa.

Naravno Goldoni, predbacivao je sam sebi, bavio si se samo umjetninama i trčao za mizernom zaradom, mislio si isključivo na antikvarijat dok je istinska ljepota živjela pored tebe u potpunoj sjeni, neopažena.

Jednostavno, vrijeme je protjecalo i smijalo se njegovoj sljepoći, a on, on ništa

nije opazio uronjen u trk da napokon sustigne Careka i Krausa, da se napokon domogne pravog komada koji će označiti prekretnicu u njegovom jednobožnom, sivkastom životu.

Doista, kada se posljednji put, onako, od srca nasmijao? Da, onda, kada je prvi put držao brončanu iščekujući čudo i čudo se dogodilo ali ne onakvo

kakvo je očekivao i nadao mu se svaki dan spuštajući se niz Dugu ulicu i dva puta dnevno otvarajući antikvarijat u Zelenoj ulici.

Goldoni se s nevjericom i mukom, ali i s tugom prisjećao kada je zadnji put dotakao Silvijinu ruku, promrsio njezinu kosu. Nije se mogao ni sjetiti kada je uzбудilo njezino tijelo, pokreti, geste.

Opravdavao se sam sebi, mislio je na svakodnevne stvari, na proketo preživljavanje, a dani su promicali i njegova je žudnja nestala, isparila je a on se u ovim trenucima čudi što je ona radila dok je on brisao prašinu s umjetnina u polumračnom antikvarijatu.

Bože moj, ne bi bilo čudno da je nekoga našla, doista, ne bi bilo nikome čudno, pa niti njemu samome. No, on nikada nije uočio ni najmanju promjenu, Silvija je bila i ostala uvijek ista, nepromjenljiva, onakva kakva je bila oduvijek. No, dobro, možda se samo vješto pretvarala, dok je on mislio, recimo, samo na brončanu.

Ipak se odlučio. Nazvao je Kramera.

-Gospodin Kramer, Josip Goldoni, trebao bih savjet od vas. Ako ste slobodni, jednom navratite do mene u antikvarijat.

-U redu, odgovori Kramer i spusti slušalicu.

Kramer je navratio prekosutra. Nakon nekoliko ispraznih rečenica Goldoni je rekao.

--Trebam vašu uslugu, savjet zapravo. Koga bi mi od privatnih detektiva preporučili?

Kramer se zamislio i odgovorio.

-Ne pitam vas zašto. Najbolji je Tomas. On je nekada bio vrsni policajac, no okliznuo se zbog afere sa ženom jednog od šefova.

-Dobro. Gdje ga mogu naći?

-Slučajno znam njegov broj, evo izvolite.

Kramer napiše broj i pozdravi se s Goldonijem, za trenutak zastane, okrene se prema antikvaru i šapne mu.

-Pazite Goldoni, oni uvijek iskopaju svašta i ono što nam odgovara ali i ono što nam ne odgovara.

Kopanje je vražja stvar Goldoni, ne zaboravite.

Goldoni je već to popodne Tomasu ispričao sve svoje slutnje koje su ga danomice morale, neka prati Silviju, evo mu i predujam i neka ga redovito izvještava.

Tomas je smotao novac u džep, klimnuo glavom i rekao.

-Dobro.

Za nepuna dva dana sastao se Goldoni s Tomasom u bistrrou na Talijanskom trgu.

-Nemam ništa osobito. Vaša se gospođa isključivo kreće, kuća, antikvarijat. Ako dopustite malo sam istražio i njezinu prošlost. Dva, tri dečka, poslije nije bila s njima u bilo kakvom kontaktu.

-U redu, nastavite, razočarano će Goldoni.

Dani jednomjerno protječu, antikvarijat uredno posluje, Josip i Silvija Goldoni rado su viđeni na

mnogim prijemima. Ona je zabavna i draga, on mrk i ozbiljan, baš zgodan par, ogovara ih grad.

Već je i pomalo Goldoni zaboravio na Tomasu, kad evo njega na vratima antikvarijata. Silvija je bila negdje vani i Tomas mu odmah govori.

-Gledajte Goldoni, koliko sam ja zbrojio dva i dva, vaša je Silvija bila sudionik neposrednog dogovora s onim pljačkašem. Sve su isplanirali, odnijeti će novac, zapaliti antikvarijat, no vjerojatno se nisu mogli dogovoriti u odsudnom trenutku oko nekih detalja i on ju je napao, pa je tako na kraju ispao pokušaj pljačke, no Silvija požar nije mogla zaustaviti. Ostalo znate.

-Jesu li bili ljubavnici?

-Ne znam. On se zove Egon Makek i uskoro izlazi na slobodu.

-Možda bi bilo dobro da sve zaboravimo.

-U redu Goldoni, nadam se da ste zadovoljni mojim poslom. Ja sam s vašim honorarima itekako zadovoljan.

Goldoni se više nije susretao s Tomasom, smatrao je da nema više nikakve potrebe za daljnjim kopanjem po prošlosti, slutio je kako bi ga to moglo silno zaboljeti.

Svakodnevni život Goldonijevih nastavljao se neometano svojim uobičajenim ritmom, kuća, antikvarijat, kuća, antikvarijat...

No, Goldoni nikada nije zaboravio sumnju koju je tako okrutno izrekao Tomas i neprestano je, onako

ispod oka, promatrao Silviju a ona mu je uvijek bila ista, vječno strpljiva s osmijehom.

Goldoni se sve češće pitao, što se krije u toj ženi da je tako trpeljiva, uvijek s osmijehom.

Naravno Goldoni, govorio bi sam sebi, tako se ponaša ona osoba koja nešto krije a što krije nisam saznao ne dopuštajući Tomasu da razotkrije sve i skine velove s istine.

Iako je zarađivao sve više, bio cjenjeniji, Goldoni je bio sve manje zadovoljan.

Vidno je, nekako odjednom, počeo mršavjeti, osušio se za čas, potpuno, samo su mu oči sjale i neprestano je razmišljao na povezanost one brončane figure, Silvije i pljačkaša.

Potkraj godine, bolest je posve slomila Goldonija, sada je pomišljao samo na onaj trenutak kada je otkupio brončanu i uništio svoj život.

Miroslav Pelikan